

Fundacja rodzinna w praktyce

Przejdź na sklep.infor.pl

Wstęp¹⁾

W roku 2026 instytucja fundacji rodzinnej będzie obchodziła swoje trzecie urodziny (22 maja 2023 r. ustawa o fundacji rodzinnej²⁾ weszła w życie).

Popularność fundacji rodzinnej wynika z jej kompleksowego charakteru. Rozwiązanie to pozwala na funkcjonowanie biznesu rodzinnego w perspektywie wielopokoleniowej. Z jednej strony zabezpiecza „dziedzictwo” majątku firmowego i prywatnego założycieli (nestorów). Z drugiej – eliminuje problemy związane z dziedziczeniem i podziałem majątku pomiędzy kolejne pokolenia (sukcesorów).

O zainteresowaniu fundacją rodzinną świadczą przede wszystkim fakty. Od momentu uruchomienia Rejestru Fundacji Rodzinnych, prowadzonego przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim, do 31 grudnia 2025 r. wpisano do niego łącznie 3140 fundacji rodzinnych. W tym samym okresie do sądu wpłynęło 5875 wniosków o rejestrację, co oznacza, że około 57,2% postępowań zakończyło się skutecznym wpisem, natomiast pozostałe sprawy pozostają w oczekiwaniu na ich rozpoznanie. Niniejsze dane jednoznacznie potwierdzają, iż fundacja rodzinna w krótkim okresie stała się jednym z kluczowych narzędzi sukcesyjnych w polskim systemie prawnym. O wyzwaniach, jakie związane są z procesem rejestracyjnym, a także o projektowanych rozwiązaniach, mających na celu usprawnienie, zwłaszcza poprzez digitalizację rejestru, szerzej w punkcie **17.4. Wnioski i rekomendacje**.

W ramach czwartej edycji niniejszego przewodnika po fundacji rodzinnej proponujemy wiele nowości. W pierwszej kolejności wspólnie z instytucją finansową została dodana część dotycząca inwestowania w ramach fundacji rodzinnej. Praktyka ukazuje, że spora część fundacji czerpie przychody z takich aktywności jak: zyski spółek prawa handlowego, w których ma ogół praw i obowiązków, udziały albo akcje. Również z innych przejawów tzw. preferowanej działalności gospodarczej, np. czynsze dzierżawne z nieruchomości czy przychody odsetkowe z udzielonych pożyczek (na rzecz spółek prawa handlowego, których jest współnikiem, lub beneficjentów). Natomiast coraz bardziej zyskującym na popularności sposobem reinwestowania majątku przez zarządzających fundacją rodzinną jest nabywanie i zbywanie papierów wartościowych,

¹⁾ Informacje zawarte w materiale nie stanowią rekomendacji inwestycyjnej, porady prawnej, podatkowej ani finansowej w rozumieniu obowiązujących przepisów, w szczególności przepisów MiFID II. Przedstawione przykłady mają charakter ilustracyjny i wymagają każdorazowo indywidualnej analizy oraz konsultacji z (profesjonalnym) doradcą.

²⁾ Ustawa z 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej – Dz.U. z 2023 r. poz. 326 ze zm.

instrumentów finansowych i praw o podobnym charakterze. Szczegóły na ten temat w punkcie **4.6. Reinwestowanie majątku przez fundację rodzinną**.

W dziale poświęconym tzw. preferowanej działalności fundacji rodzinnej, uregulowanej w art. 5 ustawy o fundacji rodzinnej, rozbudowana została część praktyczna. W szczególności zaprezentowane zostały kluczowe dla praktyki interpretacje podatkowe wydawane przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej oraz orzeczenia sądów administracyjnych (patrz rozdział **1. Działalność fundacji rodzinnej** i pkt **17.2. Fundacja rodzinna z perspektywy organów podatkowych i sądów**). W dorobku niespełna trzech lat funkcjonowania instytucji fundacji rodzinnej doczekaliśmy się 18 decyzji Szefa Krajowej Administracji Skarbowej (12 pozytywnych i 6 negatywnych), a w maju 2025 r. Rada ds. Unikania Opodatkowania wydała uchwałę odnoszącą się do szeregu czynności prawnych generujących oszczędności podatkowe z udziałem fundacji rodzinnej. Niewątpliwie są to kamienie milowe dla „bezpiecznego” z punktu widzenia podatkowego (niespełniania kryteriów do zastosowania tzw. klauzuli obejścia prawa, art. 119 Ordynacji podatkowej) funkcjonowania aktualnych, jak i przyszłych fundacji rodzinnych.

Z uwagi na fakt, że fundacja rodzinna to osoba prawna funkcjonująca w obrocie prawnym, tj. będąca stroną różnego rodzaju umów cywilnoprawnych, stosunków pracy, w ramach niniejszej aktualizacji dodaliśmy rozdział poświęcony skutkom wdrożenia Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF). Fundacja rodzinna będzie zobowiązana wystawić fakturę ustrukturyzowaną szczególnie w takich sytuacjach jak: odpłatny najem nieruchomości, dzierżawa składników majątkowych, sprzedaż mienia czy świadczenie usług na rzecz innych podmiotów gospodarczych. Równie istotny jest fakt, że w przypadku posiadania rozbudowanych portfeli inwestycyjnych należy mieć na uwadze wdrożenia zaawansowanych rozwiązań informatycznych wspierających proces fakturowania. Więcej na ten temat w rozdziale **14. Fundacja rodzinna w dobie Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF) – ujęcie prawopodatkowe**.

Nawet najlepsze rozwiązania prawne nie zabezpieczą długofalowego rozwoju firm rodzinnych, jeśli emocje, a co za tym idzie – komunikacja oczekiwań, zwłaszcza na linii nestorzy–sukcesorzy, nie zostaną odpowiednio „przepracowane”. Medialne spory rodzinne dostarczają argumentów, że identyfikacja, zrozumienie i regulowanie emocji w rodzinie jest kluczem do sukcesu. Dlatego w niniejszym wydaniu, w dziale poświęconym relacjom (rozdział **16. Fundacja rodzinna w perspektywie relacji**), skupiliśmy się na nowej kompetencji, która pozwala łączyć świat relacji i świat decyzji biznesowych bez niszczenia jednego czy drugiego, czyli inteligencji emocjonalnej.

Na koniec dokonujemy analizy propozycji nowelizacji przepisów podatkowych odnoszących się do fundacji rodzinnej, zawetowanej przez Prezydenta. Omówimy również kierunki prac, w ramach kompleksowego, wynikającego z przepisów ustawy o fundacji rodzinnej (art. 143), procesu legislacyjnego zainicjowanego przez Ministerstwo Rozwoju i Technologii (pkt **17.3. Nowelizacja ustawy o fundacji rodzinnej i przepisów podatkowych**).

Fundacja rodzinna bezapelacyjnie ma potencjał, by stać się jednym z podstawowych narzędzi transformacji pokoleniowej w firmach prywatnych. Warunkiem koniecznym jest stabilność regulacyjna, usprawnienie procesów rejestrowych, precyzyjne określenie ram preferowanej działalności, a przede wszystkim konsekwentne odróżnianie modeli sukcesyjnych i inwestycyjnych od konstrukcji nastawionych wyłącznie na efekt podatkowy. A w przypadku tych drugich – surowe ich piętnowanie zarówno przez środowisko, jak i organy podatkowe.

adw. Katarzyna Wojarska-Aleksiejuk i r.pr. Piotr Aleksiejuk

1. Działalność fundacji rodzinnej

Rozwiązanie zaproponowane przez ustawodawcę w zakresie aktywności/działalności, jakie fundacja rodzinna może wykonywać, należy ocenić pozytywnie. Na wstępie należy podkreślić, że intencją wprowadzenia do polskiego systemu prawa niniejszej instytucji prawnej jest stworzenie kompleksowego mechanizmu pozwalającego polskim przedsiębiorcom rodzinnym na:

- kumulowanie majątku „firmowego” oraz prywatnego w ramach jednej instytucji,
- ochronę przed rozdrobnieniem majątku (w przypadku sporów rodzinnych o tzw. masę spadkową po przedsiębiorcach założycielach – nestorach) oraz
- zarządzanie majątkiem i jego pomnażanie w perspektywie długofalowej (wielopokoleniowej).

W związku z tym zasadniczym założeniem jest, że fundacja rodzinna podejmować będzie działalność polegającą na zarządzaniu i nadzorowaniu wniesionego do niej majątku, czyli ma prowadzić tzw. działalność pasywną, a nie działalność *stricte* biznesową (np. produkowanie dóbr, wykonywanie usług). Wyjątek od tej zasady stanowi prowadzenie działalności w ramach gospodarstwa rolnego.

W wyniku nowelizacji z 13 lipca 2023 r. (weszła w życie 5 października 2023 r.), która uchyliła preferencje w zakresie obrotu nieruchomościami rolnymi przez fundację rodzinną, działalność w obszarze rolnym lub gospodarki leśnej jest znacznie utrudniona.

Jednym z najważniejszych powodów tworzenia fundacji rodzinnej jest zapewnienie nieprzerwanego działania rodzinnych przedsięwzięć funkcjonujących w formie np. spółek prawa handlowego, zapewnienie ciągłości inwestycji finansowych czy zabezpieczenie nieruchomości, jak również gwarancja zabezpieczenia rodzinnego biznesu przed tzw. niekontrolowaną sukcesją. Instytucja fundacji rodzinnej, oprócz podstawowego celu, jakim ma być gromadzenie rodzinnego majątku w jednym podmiocie, ma ponadto minimalizować ryzyko nieudanej sukcesji i gwarantować kontynuację działalności biznesowej przez kolejne pokolenia.

Ustawodawca w art. 5 ustawy o fundacji rodzinnej wymienił rodzaje działalności gospodarczej (w rozumieniu art. 3 ustawy z 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców: Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły), które fundacja rodzinna może wykonywać. Są to:

- 1) nabywanie mienia, o ile mienie to nie zostało nabyte wyłącznie w celu dalszego zbycia;
- 2) najem, dzierżawa lub udostępnianie mienia do korzystania na innej podstawie;
- 3) przystępowanie do spółek handlowych, funduszy inwestycyjnych, spółdzielni oraz podmiotów o podobnym charakterze, mających swoją siedzibę w kraju albo za granicą, a także uczestnictwo w tych spółkach, funduszach, spółdzielniach oraz podmiotach;
- 4) nabywanie i zbywanie papierów wartościowych, instrumentów pochodnych i praw o podobnym charakterze;
- 5) udzielanie pożyczek:
 - a) spółkom kapitałowym, w których fundacja rodzinna posiada udziały albo akcje,
 - b) spółkom osobowym, w których fundacja rodzinna uczestniczy jako wspólnik,
 - c) beneficjentom;
- 6) obrót zagranicznymi środkami płatniczymi należącymi do fundacji rodzinnej w celu dokonywania płatności związanych z działalnością fundacji rodzinnej;
- 7) produkcja przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych, z wyjątkiem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym, o ile ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu, stanowi co najmniej 50% tego produktu;
- 8) gospodarka leśna.

WAŻNE! Działalność związaną z gospodarką leśną oraz związaną z działami specjalnymi produkcji rolnej, w tym z produktami opodatkowanymi podatkiem akcyzowym – fundacja rodzinna może wykonywać wyłącznie w ramach gospodarstwa rolnego.

Przykładowymi, preferowanymi przez ustawodawcę, działalnościami gospodarczymi w ramach ustawy o fundacji rodzinnej będą więc:

- nabycie udziałów/akcji/ogółu praw i obowiązków w spółkach prawa handlowego, w ramach których firma rodzinna (fundator/beneficjenci) wykonywała dotychczasową działalność gospodarczą (usługową, handlową, produkcyjną),

Przejdź na sklep.infor.pl

